

PREMOG V NEPN

Slovenija v zgolj desetletju ne more nadomestiti premoga z alternativnimi viri

Jože Volfand

S povprečno proizvodnjo 3,5 mio ton premoga na leto je tukaj premoga še za več kot 30 let, pojasnjuje mag. Marko Mavec, generalni direktor Premogovnika Velenje. Scenarijev za odkopavanje je več, povezani so z obratovanjem TEŠ, vendar zapiranje premogovnika ni problem. Problem je nadomeščanje premoga in kako nadomestiti četrtno elektrike, za katero zdaj skrbi TEŠ. Z alternativnimi viri je po mnenju sogovornika v zgolj desetletju ne bomo mogli nadomestiti. TEŠ in Premogovnik Velenje se bosta, meni, zapirala po letu 2040. Do takrat potrebujeta premogovnik in Šaleška dolina razvojno prestrukturiranje, pravičen prehod, zlasti za rudarje, vendar z več sredstvi, kot jih za to namenja EU. Mag. Marko Mavec se zaveda tudi odgovornosti za ekološko sanacijo doline.

Na mesto generalnega direktorja Premogovnika Velenje ste bili imenovani pred šestimi meseci, ko se je že vedelo, da poslovni rezultati ob koncu leta ne bodo dobri. Kako je s proizvodnjo lignita, s prodajo, s cenami, z investicijami, kaj kaže bilanca za lani?

Funkcijo sem nastopil konec oktobra. Vedel sem, da je Premogovnik v slabi kondiciji in da je poslovni rezultat slab. Lani so bile težave na enem od odkopov, zato smo namesto 3,5 mio ton nakopali nekaj več kot 3,1 mio ton premoga. To pomeni več kot 10 mio evrov izpada. Zato rdeče številke. Revidiranega poročila trenutno še ni, zato o natančnih številkah še ne morem govoriti. Proti koncu leta smo zaradi slabega rezultata sprejeli nekaj ukrepov za preprečitev nesolventnosti. Letos je proizvodnja, kot je bila predvidena. Zato naj bi bila bilanca na koncu leta drugačna.

S ceno premoga se ne da ničesar spremeniti?

Cena premoga je določena v tripartitni pogodbi in znaša 2,75 €/GJ. Premogovnik nima na ceno premoga nobenega vpliva, saj je del skupne cene elektrike, ki jo prodaja Holding Slovenske elektrarne. Od inputa cene premoga je odvisna končna cena elektrike na trgu, ki ni takšna, da bi si lahko privoščili dvig cen, zato ostajamo pri fiksni ceni premoga tudi v letu 2020.

Podjetja pa prodajate.

Dezinvestiranje poteka že vrsto let. Osredotočamo se na glavne dejavnosti, obenem pa razvijamo tudi nove programe. Poslovno nepotrebne nepremičnine in sredstva, ki so poslovno nepotrebna, pospešeno odprodajamo. V preteklosti so bile odprodane skoraj vse nepremičnine, ostala nam je Bela dvorana v Velenju, Restavracija Jezero, avtokamp in športni center. Vse ostalo je bilo odprodano. Objavljen je javni razpis za odprodajo Avtokampa Jezero Skratka, nadaljujemo s prodajo vseh objektov. Ob koncu lanskega leta smo odprodali tudi delež v podjetju RGP. S prodajo smo dobili svež denar, ki je bil potreben zaradi lanske realizacije.

Pričakujete, da boste torej letos končal drugače?

Da, pozitivno.

Kaj so glavni razlogi za slabše poslovanje in kaj so realni načrti za leto 2020?

Težave v proizvodnji in nedoseganje proizvodnega načrta. Ne samo zaradi tega, ker bi bil geotehnični pogoji slabši. Eno jamo smo odkopali do konca, se pravi do kote minus 150, kar je 50 m nižje, kot smo danes. Rudarstvo je panoga, katere je potrebna elastičnost in prilagodljivost.

nepričakovano. Biti na to tudi pripravljen in odreagirati z drugimi scenariji. Enako velja za letos. Z dezinvestiranjem bomo nadaljevali, kot sem navedel, po drugi strani pa bomo investirali v nove programe in nova delovna mesta.

Kako hoste dosegli večjo količino izkopa glede na dosedanje težave?

V preteklih letih je bil izkop med 3,1 in 3,3 mio ton. Sedaj smo začeli z ekipo delati drugače, z drugačno organizacijo. Tehnološko se prilagajamo. Pri tem mislim na izgradnjo prog. V zadnjih letih ni bilo toliko razvoja, kot ga je bilo v preteklosti. Razvoj izdelave prog v rudniku je nekoliko zastal. Odpiramo nova odkopna polja, medtem ko z izdelavo rovov oz. jamskih prog zaostajamo. Tukaj želimo narediti korak naprej. Pogoji je, da se pripravijo jamski prostori, da v njih zmontiramo odkopno opremo in kopljemo.

“ Za razogljichenje proizvodnje elektrike in za vstop v oglično nevtralno družbo se je odločila Evropa. K temu je pristopila tudi Slovenija. Zato je prav, da za tranzicijo poskrbimo finančne vire obe.

Za Premogovnik Velenje je veljalo, da je zelo dobro organiziran in da je tehnološko dobro opremljen. Preseneča, da je proizvodnja v zadnjih letih padla.

Proizvodnja v zadnjih letih pravzaprav ni padla. Oprema, odkopi in metodologija je takšna, kot je, še vedno ena izmed najbolj zmogljivih in je 1A za podzemno odkopavanje slojev. Problem je v tem, da se je premalo mislilo na obvladovanje tveganj. Danes delamo zgolj na dveh odkopih, v preteklosti smo delali sočasno na treh. Celo proizvodnjo odkoplamo s tremi do štirimi odkopi v celem letu, dva delujeta vzporedno. In ko se zgodi izpad na enem, pomeni to 50 % izpada proizvodnje. Včasih, ko so bili trije, je bil izpad 30 %. Ta tveganja je potrebno obvladovati na takšen način, da bodo jamski objekti pripravljeni prej, če se kaj takšnega zgodi.

Lahko poveste realno številko, koliko časa lahko ohranjate takšno raven izkopa v prihodnjih letih?

Na zalogi je 106 mio ton premoga. Če je povprečna proizvodnja 3,5 mio ton, potem je tukaj premoga še za več kot 30 let. Slovenija se je v NEPN odločila, da po letu 2050 premoga v Sloveniji ne bo. To je edina letnica, ki je v NEPN zapisana v zvezi s premogom. Tudi Evropa se je odločila tako. Tako da premoga v Evropi po letu 2050 za potrebe predelave v elektriko ne bo. Govorim o evropski strategiji, ne o strategiji posameznih članic.

Poljska misli drugače.

Res je. Poljska je rekla ne. Govorim o strategiji Evropske unije in o strategiji, ki jo je prevzela Slovenija. Mi imamo dovolj premoga do leta 2050, vendar že danes vemo, glede na to, kakšne so usmeritve, da leto 2050 najbrž ni realna letnica zapiranja. Pojavljajo se številke 2030, 2040, 2050. Tudi za leto 2030 sem prepričan, da ni realno. V tako kratkem času v Sloveniji izpada energetike iz premoga tehnološko nismo sposobni nadomestiti. Mislim pa, da je Slovenija dovolj pametna, da ne bo ukinila elektrarne na premog, nad katero ima popolno kontrolo in celo izredno poceni premog. Namreč cena 2,75 €/GJ je izredno nizka, v TE-TOL-u imajo dvakrat ali trikrat višjo ceno za gigajoul – iz uvoza. Za takšno ceno, kot ga ima danes Termoelektrarna Šoštanj, premoga ni mogoče prepeljati v Šoštanj za takšen denar, kot ga kopljemo mi. Edina možnost je potem uvoz energije od drugod. In smo spet pri Poljski, ki je rekla Evropi ne. In nima niti sistema CO₂ kuponov, kot ga poznamo pri nas, in nima namena zapirati v takšni dinamiki, kot se je odločila Evropa. Pomeni, da ukinjamo zelo dobro termoelektrarno na premog, z dobrim izkoristkom in izredno majhnimi izpusti.

“ Letnico zapiranja je danes zelo težko postaviti. Moje mnenje je, da se bosta TEŠ in Premogovnik Velenje zapirala po letu 2040.

Kakšen je potemtakem scenarij?

Scenarijev o možnosti odkopavanja jam oz. premoga v Velenju je več. V različnih količinah, med 3 mio in 3,5 mio. Da vidimo, do kdaj bi bil premog na voljo in po kakšni ekonomski ceni. V prihodnjih letih bo proizvodnja okrog 3,5 mio ton, po letu 2030, ko preneha delovati peti blok Termoelektrarne Šoštanj, bo padla proizvodnja na okrog 3 mio ton premoga letno. V tem času se moramo tehnološko in ekonomsko prilagoditi, da bi takšno količino premoga odkopali na ekonomsko vzdržen način. V desetih letih lahko to pripravimo.

Zdaj ste že govorili o razvojnem načrtu družbe. Do leta 2030 se potemtakem niti TEŠ niti Premogovnik Velenje ne gosta zaprta, ker bi bili energetsko v zelo težkem položaju. Kaj pa je realna številka, kdaj bi se lahko končal pravičen prehod?

Letnico zapiranja je danes zelo težko postaviti. Moje mnenje je, da se bosta TEŠ in Premogovnik Velenje zapirala po letu 2040.

Kdo bi moral prevzeti primarno odgovornost tranzicijskega prehoda? Vašega in slovenske energetike. Kako bi morali sodelovati HSE, Premogovnik in TEŠ z vsemi organi v državi za

najboljši scenarij pravičnega prehoda, ki si ga dolina zasluži? Enako velja za zasavski bazen.

Razmišljam tehnično. Prva stvar je tehnično zapiranje Premogovnika Velenje in nadomeščanje energije, ki jo proizvajamo v Šaleški dolini. Ta je manj problematična in bolj eksaktna. Zapiranje rudnika, kot je naš, ni problem. Lahko naredimo, znamo, manjka nam samo časovnica, kdaj zapirati. Drugi izziv je nadomeščanje premoga v TEŠ-u. TEŠ6 ne more delovati z drugim energentom, kot je premog, pa še ta mora biti zelo podoben premogu, kot je naš. TEŠ je prilagojen za takšno vrsto premoga, kot je velenjski. Uvoz premoga od drugod ne pride v poštev. Nima namreč smisla uvažati premoga po višji ceni. Premog v Velenju imamo in premog v Velenju je edini strateški energent, ki ga ima Slovenija na zalogi.

“ Če bi bil TEŠ ob plačevanju kuponov v podnebni sklad upravičen do teh sredstev, bi lahko kril investicije v nove tehnologije, brezogljicne.

Kje je potem večja težava?

S čim nadomestiti TEŠ6. Ko se odločamo o zaprtju Premogovnika Velenje, se hkrati zapira blok 6. Naslednje vprašanje je, kaj je naša energetska alternativa. Zagotovo bo v Šaleški dolini energetska lokacija dolgoročno ostala. Možnih energentov je več. Eden je plin, drugi so morda nekateri alternativni viri. Bolj pomembno vprašanje je, kako bo Slovenija nadomestila ta vir. TEŠ skrbi za to, da v Sloveniji gori četrtnina luči. Četrtnina porabljene elektrike v Sloveniji se proizvede tu. Nadomestiti ¼ z alternativnimi viri, govorim o soncu in vetru, je praktično nemogoče. Veter ne piha ves čas, Slovenija nima takšne lokacije in tudi sonca je pozimi malo. Reke imamo relativno izkoriščene, vsaka nova energetska lokacija pa je podobna Cervantesovi zgodbi o mlinih na veter.

Slovenija bo najbrž morala pač upoštevati določeno življenjsko dobo dela premogovnika in TEŠ-a. Govorite o energetskih alternativah. Kaj to pomeni z vidika razogljichenja Slovenije in kritik, kako je TEŠ močan onesnaževalec in napačna naložba?

Bom začel z zanimivim dejstvom. Velenje je mestna občina v Sloveniji, ki ima najbolj čist zrak. Hkrati pa ima največjega točkovnega onesnaževalca v Sloveniji. Zanimivo. To je paradoks. Nekaj ne drži. Kaj je vzrok. Imamo onesnaževalca, ki skrbi za četrtno elektrike, hkrati pa skrbi za kompletno toplifikacijo Šaleške doline. TEŠ6 je ena izmed najbolj čistih elektrarn v Evropi nasploh. Je najčistejši način možnosti ogrevanja s toplotno energijo.

Samo s kurišči, ki bi jih uporabili za segrevanje Šaleške doline, bi imeli večje emisije PM₁₀, kot jih imamo iz TEŠ-a.

In izpusti CO₂?

Z emisijami CO₂, ki so problem, ne poslabšujemo ekološke situacije Šaleške doline. CO₂ je globalni problem. Smo za ogljično nevtralno družbo. Vsi se zavedamo, da nas to v prihodnosti čaka. Proti podnebnim spremembam se je treba boriti, vendar mora vse imeti svoj rep in glavo. Za razogljičenje proizvodnje elektrike in za vstop v ogljično nevtralno družbo se je odločila Evropa. K temu je pristopila tudi Slovenija. Zato je prav, da za tranzicijo poskrbita finančne vire obe. Evropa je s tem že pričela, trenutno je v ustanavljanju fond za pravično tranzicijo, gre za 7,5 milijarde evrov. Bodo pa sredstva na voljo še v drugih fondih, kot so fond za regionalni razvoj in nekatere privatne investicije.

“Od države in tudi lokalnih skupnosti pričakujemo, da bodo s svojo zakonodajo in dejanji omogočili to, da bo Šaleška dolina privlačna – kot turistična destinacija in kot »subvencionirano« okolje.

Slovenija ne dobi prav veliko.

Od skupnega fonda 7,5 mrd € je Slovenija upravičena do 92 mio evrov. Ali je to dovolj za pravično tranzicijo? Če se primerjamo z Nemci, ni. Nemci imajo trenutno v rudarstvu 17.000 delovnih mest. Za zapiranje premogovnikov so se odločili leta 2014. Od leta 2014 do 2020 so iz evropskih fondov in s svojimi sredstvi namenili okoli 10 mrd evrov za prestrukturiranje. Po programu zapiranja bodo ob 17.000 delovnih mest v štirih rudarskih regijah, in sicer do leta 2038, ko je plan, da bi zaprli večino njihovih termoelektrarn. Plan obnove regij znaša 40 mrd evrov. Leta 2038 je letnica, ki ji pravijo »premogov izhod«. V programu za prestrukturiranje so sodelovali vsi, lokalne skupnosti, nevladne organizacije, rudarski strokovnjaki, industrija. Pri nas imamo 2.000 delovnih mest, ki bi jih zapirali z 92 mio.

Če se vrneva k TEŠ. Kupovati mora veliko emisijskih kuponov. Po nekaterih strokovnih ocenah, če se bodo povečale cene emisijskih kuponov, bo to močno oslabilo ekonomski položaj TEŠ-a.

Moramo vedeti, da so kuponi CO₂ za Slovenijo interno nevtralen posel. Tisto, kar plačuje TEŠ, plačuje v podnebni sklad. Iz podnebnega sklada Slovenija sama črpa denar za zelene projekte. Če bi bil TEŠ ob plačevanju kuponov v podnebni sklad upravičen do teh sredstev, bi lahko kril investicije v nove tehnologije, brezogljične. Drugače.

Je to realno?

To morate vprašati državo.

Kako poteka prestrukturiranje?

Vzpostavljeni sta dve skupini. Ena skupina je bila sestavljena na ravni države iz državnih sekretarjev in državnih uradnikov. V tej mi ne sodelujemo. Druga skupina je zastavljena širše. Čaka se na fond za pravičen prehod. Nedavno se je v regiji Saša ustanovil tudi regijski razvojni svet, ki je eden od organov, ki naj bi se ukvarjal s prestrukturiranjem kompletne regije.

Zakaj dve skupini?

Zakaj je država ustanovila dve skupini, ne vem. V drugi skupini smo precej aktivni. Informacija je, da se pripravlja ustanovitev fonda. Evropska unija je že namenila denar za izvedbo študije za prestrukturiranje rudarske industrije Slovenije, kjer sta zajeta Šaleška dolina in Zasavje. Z razpisom naj bi pridobili izvajalca. Razpisuje ga Evropska komisija. Izvajalec bi pripravil program tako zapiranja kot tudi transferja iz rudarskega v drugo razvojno okolje.

“Dogovori in razvojne usmeritve, ki jih bo energetika v tem času sprejela, bodo ključni tudi za to, kako konkurenčno bo naše gospodarstvo in kakšen bo standard v Sloveniji.

Kako bi povezali projekt prestrukturiranja s pravičnim prehodom?

Gre za več stvari. Najprej za rudarje, ki so tik pred upokojitvijo – da se jih upokoji. Prestrukturiranje regije pa vidim na več načinov. Da se z davčnimi olajšavami spodbuja nove programe, neodvisne od teh, ki so zdaj v Premogovniku. Mi že razmišljamo dvajset let naprej. Nimamo samo rudarjev, potrebujemo elektrone, mehatronike, strojnike, varilce, razne profile. Imamo še kar nekaj hčerinskih podjetij, eno je Sipoteh, ki se ukvarja z izdelavo težke mehanizacije, tako rudarske kot za gradbeništvo. Družba PLP se ukvarja s prodajo lesa. Obe družbi sta že na zunanjem trgu. Iz naših programov prav tako lahko razvijemo programe, ki bi bili lahko na trgu. To je del prestrukturiranja, ki ga vidimo. Dvajset let je dolga doba. In če pogledamo, kako hitro se razvija tehnologija, je težko ugibati, kako bo z novimi tehnologijami.

Kaj boste storili v HSE, v Premogovniku, v TEŠ sami in kaj pričakujete od države? Vemo, da gre za ključne strateške odločitve.

Imamo vizijo za programe in imamo znanje, tako da se pripravljamo za nastop na trgu. Želimo tudi dokončno ekološko sanacijo

Saleške doline. Govorim o sanaciji zaradi rudarjenja. Za tiste površine, ki so prizadete zaradi rudarjenja. To je naša naloga in pričakujemo, da bo del sredstev namenila tudi EU.

Mislite tudi na ta nasip, ki loči Velenjsko in Družmirsko (Šoštanjsko) jezero?

Ne toliko na nasip, to je področje sanacije ugreznin, ki jo pravzaprav ves čas izvajamo. Če tega ne bi ves čas izvajali, tudi rudariti ne bi mogli. To je področje, ki ga bo na koncu najlažje urediti. Govorim o ostalih površinah, ki jih ni malo. Po končanem odkopavanju bo drugo jezero, najbolj zahodno, največje. Toliko se bo še širilo, da bo potrebno narediti obale in vse pripraviti tako, da bodo območja ekonomsko izkoriščena. To bomo naredili sami.

Od države in tudi lokalnih skupnosti pričakujemo, da bodo s svojo zakonodajo in dejanji omogočili to, da bo Šaleška dolina privlačna – kot turistična destinacija in kot »subvencionirano« okolje, ki bo privabilo nove podjetnike. To je edina možnost. Pričakujemo tudi, da se poskrbi za ustrezen socialni transfer tistih, ki niso zmožni prestrukturiranja zaradi starosti, in za programe, preko katerih bomo ljudi, ki imajo bolj ozka, specifična znanja, vezana na rudnik, prekvalificirali, da bodo lahko opravljali delo v drugih dejavnostih, ki bodo rasle na našem območju.

Kaj predlagate novi vladi, ki bo morala zaradi NEPN sprejeti pomembne odločitve, če želimo, da bomo do leta 2030 dosegli vsaj nekatere ambiciozne cilje?

V preteklosti smo imeli največjo težavo v tem, da ni bilo eksaktnih načrtov in odločitev s strani države. Smotno je, da se izdela dober energetski program, ki ne bo le program, ki ga bo dobila Evropa, temveč bo to program, ki ga bomo v Sloveniji operativno izvajali v gospodarstvu.

Kolikšna je pri tem odgovornost energetskega sektorja, ki ugotavlja, da nimamo energetskega koncepta. To se vleče iz leta v leto, javnost pa je čedalje bolj prepričana, da bi moral tudi energetski sektor predlagati glavne strateške odločitve.

Energetski sektor kroji na eni strani usodo proizvodnje elektrike, na drugi strani pa je tisti, ki močno vpliva na slovensko gospodarstvo, pri tem mislim na konkurenčnost, in tudi na žepne potrošnikov. Uspešnost tega sektorja bo odvisna od tega, kako bomo znali v Sloveniji sodelovati pri odgovorih na nove izzive. Kako nadomeščati fosilno energijo, ki je čez 25 let zagotovo ne bo več, in kako nadomeščati jedrsko energijo, ker je njena življenjska doba tudi omejena. Dogovori in razvojne usmeritve, ki jih bo energetika v tem času sprejela, bodo ključni tudi za to, kako konkurenčno bo naše gospodarstvo in kakšen bo standard v Sloveniji. Upam pa, da ne bomo v Sloveniji tako radikalni, kot so bili Danci, ki imajo najbolj zeleno energijo v Evropi in tudi najdražjo elektriko. §